

تعاونی‌ها در افغانستان:

تعاونی‌ها چه سهمی در زندگی مردم افغانستان دارند؟

بولتن سیاستی چیست؟

بولتن سیاستی نوشتاری است کوتاه و مختصر که عموماً برای سیاستگذاران و در پاره‌ای از مواقع برای توده مردم منتشر می‌شود و هدفش جلب توجه سیاست‌گذاران به یک مسأله یا برجسته نمودن موضوعی خاص است تا این‌که آن مسأله در دستور کار حکومت قرار گیرد؛ یا موضوع برجسته شده در افکار عمومی، بستر لازم جهت اقناع عمومی را فراهم سازد. از این جهت بولتن‌های سیاستی به دنبال ارائه راهکار و توصیه‌های سیاستی نبوده و صرفاً بر برجسته‌سازی یک موضوع و یا یک مسأله تأکید دارند.

Policy Bulletin

تهران، خیابان مطهری نرسیده به تقاطع
سپهرودی، پلاک ۱۰۰، واحد ۱

۰۲۱-۸۶۰۷۴۳۹۰

www.cooptt.com
info@cooptt.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعاونی‌ها در افغانستان:
تعاونی‌ها چه سهمی در زندگی مردم افغانستان دارند؟

شناسنامه

اندیشکده تعاون و توسعه
دیپارتمان فرهنگی-اجتماعی
تعاونی‌ها در افغانستان:
تعاونی‌ها چه سهمی در زندگی مردم افغانستان دارند؟

نویسنده: لیلا عرب سرخی

ناظر علمی: حنیف عموزاده

طراح جلد و صفحه‌آرایی: سعید رسته‌مقدم

شماره: ۵۳ سال انتشار: ۱۴۰۰

آدرس: خیابان مطهری، نرسیده به تقاطع سپهروردی، پلاک ۱۰۰، طبقه اول

تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۷۴۳۹۰ وبسایت: www.cooptt.com

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به اندیشکده تعاون و توسعه است
و استفاده از مطلب با ذکر منبع مجاز است.

تشکیل تعاونی‌هایی با استانداردهای دقیق و بین‌المللی جزم کرد (۳).

با وجود فراز و نشیب‌های فراوان، تأسیس تعاونی‌ها به عنوان سازمان‌های نیمه مستقل که مبتنی بر مشارکت، مالکیت و مدیریت دموکراتیک مردم هستند، می‌توانند فرصت مغتنمی برای توانمندسازی و اشتغال به ویژه برای کشاورزان و زنان باشند.

با وجود استعداد این کشور در زمینه کشاورزی، ۳٫۴ میلیون نفر از سوء تغذیه رنج می‌برند و بیش از ۴۱ درصد از کودکان دچار کوتاهی قد هستند (۱۶). امکان اجرای طرح‌های بین‌المللی مشارکت محور و تأسیس تعاونی‌های کشاورزی فراهم آورده است. کماینکه در انجمن‌های مستقل در حوزه کشاورزی در این کشور از سابقه قابل توجهی برخوردارند. به طور مثال انجمن کشاورزی سویای در افغانستان از سال ۲۰۱۱ در ولایت کاپیسا (Kapisa) مشغول فعالیت است (۱۷).

در این نوشتار برآنیم تا به بررسی وضعیت تعاونی‌ها در افغانستان بپردازیم. لازم به ذکر است که اطلاعات این بولتن مربوط به پیش از استقرار حکومت طالبان در تابستان سال ۱۴۰۰ شمسی است.

جدول ۱: اطلاعات تعاونی‌ها در افغانستان (۳)

سال	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
تعاونی	۷	۳۲	۲۵	۳۲	۲۶	۱۸
اعضا	۱۳۳۹	۲۷۸۷	۲۰۶۲	۱۴۸۳	۱۷۵۹	۱۷۱۶

تعاونی‌ها در افغانستان:

با توجه به درگیر بودن افغانستان در جنگ‌های متعدد در مدت طولانی، بیش از سه دهه، این کشور، همواره نیازمند کمک‌های بین‌المللی به لحاظ مالی و استشاری بوده است. در حوزه تعاون نیز با وجود هدف‌گذاری دولت در تأسیس ۵ هزار تعاونی در فاصله سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۳، دستاورد

افغانستان کشوری با ۶۵۲۸۶۰ مساحت و ۳۸٫۹ میلیون نفر جمعیت است. در این کشور اقوام متعددی شامل: پشتون، تاجیک، هزاره، ازبک، ایماق، ترکمن، بلوچ، پشه‌ای، نورستانی، گوجر، عرب و غیره زندگی می‌کنند. نزدیک به سه دهه است، که وقایعی چون جنگ، ناامنی‌های اجتماعی و بحران‌های اقتصادی و حقایقی از قبیل ناکارآمدی دموکراسی و فساد در پروکراسی، چهره این کشور را خاکستری کرده است. در همین راستا، عجم اوغلو در اثر معروف خود با عنوان «چرا ملت‌ها شکست می‌خورند؟» افغانستان را در جایگاه کشوری مقروض به اغلب نهاد‌های بین‌المللی معرفی می‌کند و دموکراسی ناکارآمد آن را مربوط به عدم نهادینه‌سازی و اختلال در کارکرد نهاد‌های مستقر می‌داند (۲).

در این بستر، امکان فعالیت و تقویت جامعه مدنی در قالب سازمان‌هایی چون سمن‌ها و تعاونی‌ها با راه‌اندازی کسب‌وکارهای خرد می‌تواند به ویژه در ارتباط با حکومت‌های محلی کارساز باشند. در این عرصه، تعاونی‌ها در ارتباط با منابع بوده و یا به عنوان پردازنده مواد اولیه برای صنایع کوچک و بزرگ در حلقه‌های تولیدی فعالیت می‌کنند (۹).

در همین راستا، پس از توافق برای تشکیل دولت مرکزی و پیرو اجلاس اتحادیه تعاونی‌ها در بروکسل بلژیک، تعاونی‌ها از سال ۲۰۰۱ آغاز بکار کردند (۴). در این بازه تعاونی‌های کشاورزی با هدف کمک به توسعه ملی و اشتغالزایی برای جمعیت

کثیر بیکاران در این کشور، حدود ۳ هزار تعاونی برای انجام اموری چون: کشاورزی، آبیاری و دامداری تأسیس شدند. اما پس از یک دهه، به دلیل ناکارآمدی، وزارت کشاورزی عزم جدی خود را به عنوان متولی اصلی، برای

چشمگیری حاصل نشده است (۴).

در حوزه تعاون نهادهایی چون هیئت معاونت سازمان ملل متحد در امور افغانستان (UNAMA)، سازمان خواروبار جهانی (FAO)، صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی (IFAD)، صندوق توسعه کشاورزی (ADF)، آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده آمریکا (USAID) و ... به ویژه در تعاونی‌های کشاورزی برای زنان همکاری‌های قابل توجهی انجام شده است.

قانون تعاون در افغانستان:

قانون تعاونی در افغانستان فعالیت در دسته‌هایی چون: کشاورزی، صنعتی، ساختمانی، استهلاکی و حمل‌ونقل را مجاز می‌شمارد. بخش کشاورزی، حدود ۳۵ درصد تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص می‌دهد، بخشی که عمده‌ترین میزان صادرات افغانستان را به خود اختصاص می‌دهد.

در این قانون، تعاونی متشکل از افرادی است که داوطلبانه دور یکدیگر جمع می‌شوند تا از طریق تشکیل یک سازمان تحت مدیریت و کنترل دموکراتیک به یک هدف مشترک برسند.

در این قانون مقرر شده که دپارتمان توسعه تعاون تأسیس شود تا در مورد سازمان، مدیریت، هماهنگی و عملکرد یکپارچه تعاونی‌ها کمک، راهنمایی و مشاوره لازم را ارائه دهند.

شرایط ثبت نام شامل عضویت ۱۱ نفر و تأیید ثبت‌کننده است. در حالیکه برای ثبت یک تعاونی ثانویه تنها عضویت حداقل ۳ نفر کفایت می‌کند.

در این قانون کلیه جزئیات مربوط به مجامع عمومی، کمیته مدیریت، امور سرمایه‌ای و مالی، حساب‌ها و حسابرسی، حل اختلافات، بازرسی و تحقیق و نحوه ارائه تسهیلات مالی اعم از وام شرح داده میشود (۱۰).

باغ-آشپزخانه‌ها در بدخشان:

در بدخشان، یکی از ۳۴ ولایت، در شمال شرق افغانستان، صدها زن زیر چتر تعاونی مورد حمایت قرار گرفته‌اند. در اینجا باغی تأسیس شده که در آن ۴۶ زن تعاونگر مشغول فعالیت‌های باغداری و کشاورزی می‌باشند.

با کمک سازمان خواروبار جهانی (FAO)، تعاونی‌هایی در قالب باغ-آشپزخانه‌ها (Kitchen-garden) و مهدکودک‌هایی تأسیس شدند که در مجموع ۷۵۰ زن را تحت حمایت قرار دادند (۱۵).

تعاونی‌های لبنیات در ننگرهار:

با کمک و حمایت IFAD در استان شرقی ننگرهار، ۱۴ تعاونی دامداری زیر چتر اتحادیه لبنیات خنیز در شهر جلالآباد تأسیس شدند (۸).

اتحادیه تعاونی‌های لبنی در کندز (قندوز):

این اتحادیه متشکل از ۶۰۰ دامدار است که از ۹ تعاونی از خان‌آباد، علی‌آباد، مرکز ولایت قندوز و سه تعاونی ثانویه تشکیل شده‌اند. این اتحادیه شیر به دست آمده از گاوهای اعضاء تعاونی را جمع‌آوری کرده و پس از فرآوری و انجام آزمایشات بهداشتی به واحد بسته‌بندی منتقل کرده و سپس روانه بازار مصرف می‌کنند. تولیدات

این اتحادیه شامل: شیر تازه، ماست، کشک، پنیر، دوغ، سرشیر و کره میباشد. این اتحادیه فعالیت خود را به تولید بطری آب، آب معدنی، خوراک دام و ... گسترش داده است (۱).

اتحادیه تعاونی‌های لبنیات در کابل:

اتحادیه تعاونی‌های لبنیات کابل از سال ۲۰۰۶ متشکل از ۷ تعاونی و ۴۱۶ عضو با تلاش مشترک سازمان خواروبار جهانی (FAO) و وزارت زراعت و دامداری افغانستان تشکیل شد (۸).

مناره، نخستین تعاونی شیر با مدیریت زنان:

زنان در افغانستان حدوداً نیمی از نیروی کار کشاورزی را به ویژه در پرورش و دوشیدن شیر گاو و گوسفند تشکیل می‌دهند. با این وجود در مالکیت احشام و بهره مالی از تولیدات عواید اندکی دارند.

مؤسس این تعاونی مناره (Manara Milk Producers' Cooperative)، زنی دامدار است که پس از شرکت در کلاس‌های آموزشی فائو مهارت‌های پرورش دام، نحوه بهینه تکثیر آن‌ها و تغذیه سالم آن‌ها را آموخت. وی پس از آن اقدام به پرورش و تکثیر نژادی پر شیر از گاو کرد و طی اقدامات ترویجی - آموزشی توانست ۸۰ نفر را آموزش داده و نخستین تعاونی زنان در تولید شیر را در افغانستان راه‌اندازی نماید.

اکنون تعداد اعضاء این تعاونی به ۱۳۵ نفر زن رسیده و میزان تولید روزانه آن از ۳۴ لیتر در روز اول کاری، به حدود ۴۰۰ لیتر در روز رسیده است. باقیمانده تولید روزانه نیز به تولید فرآورده‌های لبنی همچون: ماست، قره‌قروت، کشک و ... استفاده می‌شود (۶).

بخش جدیدتر این تعاونی، دربرگیرنده اعضایی است که دامی ندارند و مشغول کشاورزی و باغداری می‌باشند. این زنان نیز مشغول تولید محصولات چون: ترشی، مربا، ژله و مواردی از این قبیل می‌باشند.

این تعاونی که همواره درصد فرصت‌آفرینی برای درآمدزایی برای زنان است، پس از بروز شیوع ویروس کووید ۱۹ نیز اقدام به تولید ماسک‌های

بهداشتی برای مردم نمود (۷).

جدول ۲: اطلاعات تعاونی‌ها در ولایت کُنر (۵)

تعداد اعضا			تعداد تعاونی‌ها		
۲۰۰۸-۲۰۰۹	۲۰۰۹-۲۰۱۰	۲۰۱۰-۲۰۱۱	۲۰۰۸-۲۰۰۹	۲۰۰۹-۲۰۱۰	۲۰۱۰-۲۰۱۱
۲۷۱۰	۳۴۴۹	۳۳۷۴	۲۶	۳۱	۳۳

تعاونی‌های تولید عسل در بامیان:

در کوهستان‌های بامیان، یکی از توسعه‌نیافته‌ترین اما لبرال‌ترین مناطق در افغانستان، زنبورداری و کشت سیب‌زمینی امکان تعاون‌گری را برای زنان فراهم کرده است. در این منطقه ۲۰۰ زن به تولید عسل طبیعی اشتغال دارند (۱۴).

در سال‌های اخیر، با حمایت سازمان‌های غیردولتی و اغلب بین‌المللی ۴ تعاونی تولید عسل راه‌اندازی شده‌اند که با تولید سالانه ۱۴ تن عسل، برای ۴۰۰ نفر که نیمی از آن‌ها زن هستند، امکان کار فراهم نموده‌اند.

تعاونگران در این منطقه، به دلیل ارتفاع ۲۶۰۰ متری از سطح دریا، همواره نگران سرمای زمستان هستند، چرا که در این منطقه برف سنگین باریده و علاوه بر دشواری در حمل‌ونقل به محصولات نیز آسیب می‌رسد (۱۱).

ولایت بامیان، به دلیل کود با کیفیت موجود و قیمت ارزان، کشت سیب‌زمینی گسترده است. این ولایت میزبان سرمایه‌گذارانی از صندوق توسعه کشاورزی (AFD) در تعاونی‌های تولید سیب‌زمینی بوده است. در طول ۸ سال فعالیت این نهاد، ۵۳ تعاونی کشاورزی با ۱۶۷۴ عضو عمدتاً سیب‌زمین‌کار هستند، معادل ۱۸۳ میلیون افغانی، وام دریافت کردند (۴).

تعاونی رؤیا در کابل:

با وجود آنکه بسیاری از ظرفیت‌های بومی افغانستان از جمله تولید ابریشم در طول سه دهه جنگ از بین رفته است، بافت منسوجات، به عنوان یک هنر-صنعت در ابعاد خرد قابل احیاء است.

در سال ۲۰۰۵، یک امدادگر سازمان ملل متحد در کابل، به همراه دو زن داوطلب تعاونی رویا را با دو هدف اصلی شامل: احیاء تاریخ غنی کشور در منسوجات و گلدوزی و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار برای زنان محلی، اقدام به تأسیس یک تعاونی با نام رؤیا (Royah) نمودند.

این تعاونی برای ۲۰ زن در رده سنی ۱۸ تا ۵۲ سال در کارگاه‌های تولید کت، کاپشن، جلیقه و پارچه‌های دستباف ابریشم امکان اشتغال را فراهم کرده است. این تعاونی در ابتدا فقط می‌توانست کالاهای خود را در داخل کشور بفروشد، اما به تدریج با شرکت در هفته‌های مد پاریس و میلان نشان داد که قابلیت مشارکت در عرصه‌های بین‌المللی را نیز دارد.

دیگر اهداف مهم رؤیا مربوط به بکارگیری بیشتر زنان در طول زمان و تأسیس مرکزی برای آموزش صنایع دستی افغانستانی به دختران و جوانان است (۱۲).

تعاونی‌های خدمات در کُنَر:

تعاونی‌ها در کُنَر (Kunar)، ولایتی کوهستانی و جنگلی در شرق افغانستان، اغلب از نوع خدماتی هستند. در واقع آنها برای دستیابی به سودهای حاصل از فروش محصولات و بازاریابی فعالیت می‌کنند (۵).

تعاونی ارغند در قندهار:

تعاونی ارغند از سال ۲۰۰۵ با هدف کمک به توسعه ولایات جنوبی افغانستان در شهر قندهار آغاز بکار کرد. این تعاونی که به ابتکار یک زن

تأسیس شده، به تولید مواد طبیعی از روسری‌های دستباف تا محصولات مراقبت از زیبایی می‌پردازد. در مورد روسری‌ها، مواد اولیه شامل ابریشم را از چین وارد کرده و آنها را رنگ‌آمیزی می‌کنند. در ادامه اعضاء به طراحی آن پرداخته و باغندگان حرفه‌ای از هرات نیز با آنها همکاری می‌کنند.

تعاونی‌های کشاورزی در بلخ:

انجمن نروژی احیاء روستایی افغانستان (Rural Rehabilitation Association for Afghanistan) ۲۲ تعاونی در بخش‌هایی چون کشاورزی، دامداری، قالیبافی و کسب‌وکارهای کوچک در ولایت بلخ راه‌اندازی نمودند. در پایان این پروژه ۴۳۹۲ نفر خانوار مشارکت‌کننده، ضمن دریافت کمک‌های مالی و فنی، درآمد بیشتری کسب کردند (۱۳).

- ince Enhancing the agricultural production of farmers in Northern Afghanistan. Available at: <https://b2n.ir/y82837>
- 14- FRENCH PRESS AGENCY. 2017. CATCH THE BUZZ – Queen bees: How honey co-ops help Afghan women take control. Bee Culture: the magazine of American bee-keeping. Available at: <https://b2n.ir/d13978>
- 15- UNAMA. 2013. UN-supported agricultural cooperatives help change lives of women in Afghan province. Available at: <https://b2n.ir/q54259>
- 16- USAID. Demand Analysis report Islamic Republic of Afghanistan. Available at: <https://b2n.ir/f01773>
- 17- WFP. 2018. Afghanistan safe and nutritious food systems. Available at: <https://b2n.ir/p93572>

- ۱- پایگاه اینترنتی شفقنا. خودکفایی ۸۰ درصدی اتحادیه لبنیات در کندز. قابل دسترسی در: <https://afshafaqna.com>
- ۲- رایبسنون، جمیزای و عجم اوغلو، دارون. مترجمان: میردامادی، محسن و نعیمیپور، محمدحسین. ۱۳۹۸. چرا ملت‌ها شکست میخورند؟ تهران: روزنه.
- ۳- یاسین، صبغتالله. کوپراتیف‌ها و وضعیت کنونی کوپراتیف‌های زراعتی در افغانستان. قابل مشاهده در: <https://b2n.ir/a89741>
- 4- Agricultural Development fund. 2020. TRUE POTENTIAL OF AFGHANISTAN AGRICULTURE (ADAPT). Available at: <https://b2n.ir/b27680>
- 5- Agricultural development for Afghanistan pre-deployment training. Agricultural review of Kunar province, Afghanistan. Available at: <https://b2n.ir/m01841>
- 6- Dairy industries. Available at: <https://b2n.ir/b70797>
- 7- Food and agriculture organization of the United Nations. Hazifa, founder and chairperson of the first women-led milk producers' cooperative in Afghanistan. Available at: <https://b2n.ir/m35182>
- 8- IFAD. (2013). International Day of Cooperatives 2013: For family farmers, strength in times of crisis. Available at: <https://b2n.ir/w81084>
- 9- ILO. The fundamental principles and rights at work. Available at: FPRW explained - Fact Sheet (ilo.org)
- 10- ILO. Afghanistan Cooperative Act. Available at: <https://b2n.ir/h85090>
- 11- Johnson, Cat. 2017. Afghan Beekeepers Demonstrate the Power of Co-ops to Transform Lives. Available at: <https://b2n.ir/w01973>
- 12- Royah – Ethical Design from Afghanistan. Available at: <https://b2n.ir/k57277>
- 13- Secherresse. 014. Agricultural cooperatives in Balkh Prov-